

Agnieszka Ogonowska

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ORCID: 0000-0001-6469-9242

Julie Weitz: tematy, bohaterowie i strategie twórcze

6 marca 2024 r. w Auli im. W. Danka w Uniwersytecie Komisji Edukacji Narodowej odbyła się publiczna prezentacja twórczości Julie Weitz zatytułowana *DOIKAYT/Hereness*.

Julie Weitz to amerykańska artystka, pisarka i stypendystka Fulbrighta, obecnie mieszkająca w Krakowie. Jest artystką mulimedialną i intermedialną. Pracując w obszarze performance'u, filmu, rysunku, instalacji i fotografii, Weitz łączy elementy zaczerpnięte z bajek jidysz, żydowskiego rytuału, klaunady i kina niemego, aby badać tematy utraty i uzdrowienia przez pryzmat diasporalny.

Postać klauna pozwala zbudować jej perspektywę dystansu i namysłu względem problemów trudnych, nieprzepracowanych, choć w dyskursie oficjalnym – historycznym, politycznym – uznanych często za oczywiste (w swojej wymowie) i symbolicznie zamknięte, a więc historycznie i politycznie zdefiniowane. Z kolei artystka wykorzystuje konwencje kina niemego, by zwrócić uwagę na performatywną siłę obrazów i samej wizualności, które konstytuują naszą zbiorową wyobraźnię, umożliwiając komunikację na poziomie afektywnym, intuicyjnym, pozajęzykowym.

Jej twórczość artystyczna dotyka zatem tematów traumy (zbiorowej i indywidualnej), ucieleśnionego doświadczenia, pamięci kulturowej, translokacji przestrzennej i migracji wewnętrznej, fizycznego i mentalnego zakotwiczenia oraz tożsamości w różnych jej wymiarach (etnicznej, nomadycznej, religijnej, genderowej, medialnej). Problematyka tożsamości rekonstruowanej, negocjowanej, kreowanej, tożsamości odzyskiwanej i odgrywanej pełni istotną rolę w tych projektach, które rozgrywają się w różnych przestrzeniach publicznych – naznaczonych historią, ale często wymazanych z aktualnej pamięci historycznej jej mieszkańców.

Prace te mają wyraźny wymiar performatywny (w rozumieniu Judith Butler) i polityczny (w rozumieniu nieklasycznych teorii władzy). Jej działania wpisują się w praktyki sztuki społecznie zaangażowanej i opartej na współpracy, a więc sztuki kolaboratywnej, sztuki powiązanej z tematyką miejsca, ze „szczelinami” i „kotwicami”

**DOIKAYT /
HERENESS**

**JULIE
WEITZ**

ARTIST
PRESENTATION
IN POLISH
AND ENGLISH

PREZENTACJA
ARTYSTKI
PO POLSKU
I ANGIELSKU

6.03.2024
16:00 – 17:30
AULA IM. W. DANKA

KATEDRA MEDIÓW
I BADAŃ
KULTUROWYCH IFP,
OŚRODEK BADAŃ
NAD MEDIAMI IFP UKEN

uken
Uniwersytet Komisji
Edukacji Narodowej
w Krakowie

pamięci, sztuki nawiązującej do problematyki tożsamości etnicznej, statusu narracji historycznych oraz roli oficjalnych miejsc pamięci – synagog, cmentarzy, miejsc kultu, rytuału, ale także zagłady.

W swoich praktykach artystycznych Julie Weitz reaktywuje pamięć historyczną o dawnych żydowskich mieszkańcach tych przestrzeni, np. o wschodnioeuropejskich Żydach, po których pozostały współcześnie już nie tyle puste przestrzenie, ale miejsca zagospodarowane na nowo, wchłonięte przez żywioł współczesności oraz zawłaszczane przez nowe narracje historyczne, kulturowe i polityczne.

Artystka wchodzi w aktywny kontakt z miejscami znaczącymi, miejscami pamięci, historycznym artefaktami oraz z żywymi ludźmi i medialnymi reprezentacjami dawnych mieszkańców owych przestrzeni, aby tworzyć poprzez swoją sztukę „schrony pamięci”. Jej celem jest ewokować emocje i wspomnienia, by na nowo pobudzać

zbiorową wyobraźnię w duchu solidarności międzyludzkiej oraz transhistorycznej i ponadnarodowej wspólnoty, która jest w stanie efektywnie poradzić sobie z dawnymi traumami i podjąć dialog/polilog międzykulturowy i międzygeneracyjny. Chodzi o to, by budować mosty, kooperację i współpracę, a nie utrzymywać mury, zaogniać rany i negatywnie eksploatować dawne traumy. Budowanie mostów, nie oznacza jednak zapomnienia, które jest często formą zaniechania, a często celowego wyparcia i świadomego zaprzeczenia, lecz otwiera szanse na tworzenie nowych kulturowych i międzyludzkich jakości.

W swojej pracy artystka nawiązuje wyraźnie do figur wyobraźni zaczerpniętych z kultury i folkloru jidysz. Do mocno rozpoznawalnych figur należą: cadyk, golem i dybuk. Pojawiają się one także w tytułach jej prac oraz w samych performansach, które łączą miejsca, działania, ucieleśnione doświadczenia z pamięcią historyczną i jej kulturowym przetworzeniem.

Wymienione wcześniej postacie reprezentują duchowość i dynamizm wyobraźni jidysz: cadyk to święta postać przebrana za żebraka, wzór pobożności i sprawiedliwości. Dybuk to duch zmarłej osoby, który wciela się w żywe ciało, duch wędrowny i często niespokojny; wreszcie golem, czyli stworzenie utworzone z gliny i powołane do życia, aby chronić tych, którzy są w niebezpieczeństwie.

Julie Weitz twórczo wykorzystuje archetypiczny i mitologiczny potencjał tych trzech bohaterów i – poprzez swoje działania twórcze – osadza je w nowej perspektywie czasoprzestrzeni, która łączy ze sobą nie tylko przeszłość i przyszłość, ale ewokuje całkowicie nowe sensory kulturowe i odczytania historyczne.

Artystka w swoich pracach prowadzi świadomy i krytyczny dialog z tradycją, historią i szeroko pojętą kulturą Żydów, świadomie bada miejsca ich pamięci w krajach Europy Wschodniej oraz własną historię rodzinną, co czyni jej prace także autobiograficznymi. Powrót do korzeni aktywizuje nowe emocje i pobudza do dalszych eksploracji miejsc, pamięci i artefaktów oraz pomysłów na to, jak naznaczać je własną obecnością i performatywnym działaniem.

W swoich działaniach artystycznych wykorzystuje także interakcje między archetypicznymi i historycznymi postaciami a miejscami, zwłaszcza tymi, gdzie kultura jidysz została niemal całkowicie unicestwiona, a nawet zanegowana.

W trakcie realizacji projektu w ramach stypendium Fulbrighta, które realizuje w kooperacji z naszą Katedrą, Weitz odwiedza krakowski Kazimierz, dzielnicę żydowską; synagogę w Czarnym Dunajcu; cmentarze w Brudnie i Tykocinie, żydowski cmentarz na Bródnie w Warszawie; Chełm czy Kazimierz Dolny. Wszystkie te miejsca są już naznaczone pamięcią i historią polskich Żydów, zaś artystka restytuuje tę pamięć w swoich pracach i wprowadza je w nowe konteksty kulturowe.

Julie Weitz to współczesna artystka znana ze swoich innowacyjnych i prowokujących do myślenia prac, które eksplorują skrzyżowanie sztuki i technologii. Dzieła Weitz są unikalną mieszanką tradycyjnych mediów artystycznych i najnowocześniejszych technologii cyfrowych.

Jednym z najbardziej znanych projektów Weitz jest *Touch*: seria interaktywnych instalacji, które zapraszają widzów do fizycznego zaangażowania się w dzieło sztuki poprzez dotyk. Wykorzystując czujniki i inne technologie cyfrowe, Julie Weitz tworzy

multisensoryczne doświadczenie, które rzuca wyzwanie konwencjonalnym pojęciom sztuki i interakcji z widzem.

Oprócz interaktywnych instalacji Weitz wykorzystuje również wideo, fotografię i rzeźbę, aby eksplorować tematy tożsamości, nadzoru i dynamiki władzy w świecie cyfrowym. Przesuwając granice tradycyjnych mediów artystycznych i wykorzystując nowe technologie, artystka rzuca widzom wyzwanie, aby ponownie rozważyli swoje z góry przyjęte wyobrażenia o sztuce i jej potencjale do komunikowania złożonych idei. W świecie coraz bardziej zdominowanym przez technologię prace Weitz służą jako aktualne przypomnienie o performatywnej sile sztuki w prowokowaniu do myślenia, inicjowaniu rozmów i inspirowaniu zmian.

Jako artystka Weitz wciąż przesuwa granice, zachęcając widzów do angażowania się w jej prace w nowy i ekscytujący sposób. Dzięki innowacyjnemu podejściu do estetyki i głębokiemu zrozumieniu technologii Julie Weitz toruje drogę nowemu pokoleniu artystów, którzy nie boją się eksperymentować i wprowadzać innowacji do swoich działań artystycznych.

W swoich pracach odnosi się także do problemów współczesnych, np. wojny, ekologii, zrównoważonego rozwoju, kultury migrantów oraz problemu migracji.

To, co łączy prace artystki z badaniami prowadzonymi przez Katedrę Mediów i Badań Kulturowych oraz Ośrodek Badań nad Mediami IFP, to właśnie: 1. wykorzystanie mediów i komunikacji wizualnej na potrzeby rejestracji i kreacji nowej rzeczywistości; 2. badania nad pamięcią kulturową, komunikatywną i historyczną oraz mediami pamięci; 3. intertekstualność i intermedialność współczesnej kultury i sztuki mediów; 4. kulturotwórczy i kulturoterapeutyczny wymiar mediów; 5. performatywny wymiar kultury, w tym produkcji medialnej; 6. media rozumiane jako kotwice pamięci i tożsamości oraz narzędzia kolektywnej wyobraźni; 7. atrybuty nowych mediów cyfrowych oraz właściwości sztuki nowych mediów.